

Osaby 1971-2008

En personlig tillbakablick gjord av Jan Karlsson vid Föreningen Smålands Naturs årsstämma 2008-05-11

(Jan har arbetat på Skogsvårdsstyrelsen med förvaltning av naturreservat i Kronobergs län under åren 1970-2008)

Första gången jag kom i kontakt med Osaby var 1971. Då fick jag tillsammans med Jan-Åke Lundén i uppdrag att göra en skogsbruksplan över Naturskyddsföreningens fastighet Osaby. Jan-Åke arbetade då på Skogsvårdsstyrelsen men blev senare skogsvårdschef på Södra. Uppdraget fick vi av Arne Johansson som då var länsjägmästare men som också var länsombud för Naturskyddsföreningen och engagerad i förvaltningen av Osaby.

Vi skulle göra en naturanpassad skogsbruksplan och det gjorde vi, efter den tidens kunskaper och ambitioner. Jan-Åke gjorde det mesta av fältarbetet på den del som nu ingår i naturreservatet. Jag var mest på det som ligger utanför reservatet. Det som jag minns bäst från den tiden är torpen. Vi försökte i våra förslag ta vara på torpens natur- och kulturvärde och tyckte också att de gamla stigarna mellan torpen skulle bevaras.

Under resten av 1970-talet och under 1980-talet hade jag inte alls med Osaby att göra men jag hörde en del emellanåt. Osaby sköttes då från Naturskyddsföreningens riksorganisation i Stockholm. Man anlidade ibland någon på närmare håll för att hålla i skötseln men det var ingen som blev långvarig. Skogen sköttes av Skogssällskapet som inte alltid hade tjänstemän med kunskaper i och intresse för naturvård. Det var problem med arrendatorerna. Under en lång tid betalades hagmarkerna med får vilket nog inte var det bästa för floran. Osaby var nog lite av ett problem för Naturskyddsföreningens riksorganisation.

Det gjordes från Skogsvårdsstyrelsens sida en del beredskapsarbeten med arbetslösa men de jobben hade jag inte hand om. Det som gjordes var uppsättning av fårstängsel och en del röjning i hagmarker. Dessutom ställdes ett system med strövstigar i ordning. De stigsträckningar man då valde är i huvudsak samma som används i dag.

Så småningom kom det en hel del kritiska inslag i massmedia. Där togs fram saker som inte var bra och man anklagade Naturskyddsföreningen för att inte leva som man lärde. All kritik var säkert inte saklig men det var inte heller allt som gick så bra på Osaby.

Den skogsbruksplan som Jan-Åke och jag gjorde var tänkt som ett underlag för reservatsbildning. Naturskyddsföreningen ansökte hos Länsstyrelsen om att Osaby skulle bli naturreservat. Avsikten med detta var nog främst att få hjälp med naturvårdsskötsel och med att göra Osaby tillgängligt för allmänheten.

Länsstyrelsen avslög ansökan om reservat 1975. De tyckte nog att Naturskyddsföreningen kunde sköta naturvärdena på Osaby själva. Naturskyddsföreningen överklagade och regeringen beslöt det skulle bildas ett naturreservat på Osaby.

Länsstyrelsen startade så småningom arbetet med att bilda naturreservat. Under arbetets gång blev det uppslitande diskussioner om inriktning och skötsel av reservatet, både inom Naturskyddsföreningen och mellan Naturskyddsföreningen och Länsstyrelsen. Till stor del gällde diskussionerna det stora granbeståndet mellan inägomarken och Vederslövssjön som sedan avsattes för fri utveckling och som blåste ner i stormen Gudrun.

Naturreservatet bildades 1994. Det omfattar merparten av inägomarken och en hel del skog men en stor del av skogen ligger utanför reservatet. Till beslutet hör föreskrifter såväl för markägaren som för allmänheten samt en skötselplan som anger hur olika delar av reservatet ska skötas. Skogsvårdsstyrelsen utsågs till förvaltare av reservatet. Som ansvarig för reservatsförvaltningen fick jag därmed åter med Osaby att göra.

Inom Naturskyddsföreningen fanns tankar om att lokala krafter skulle engageras mer i Osaby. Detta ledde fram till att Föreningen Smålands Natur bildades just för att utöva en lokal förvaltning av fastigheten. Läget för Smålands Natur var bekymmersamt den första tiden.

Det behövdes en ny arrendator. Detta vållade mycket problem innan arrendet kunde överlåtas på två bröder som sedan startade med nötkreatur.

Byggnaderna var nergångna och dåligt utnyttjade. Jag såg framför mig att byggnadsunderhållet skulle bli som ett svart hål som sög till sig alla intäkterna från fastigheten och lite till. Jag sade t.o.m. till någon att det bästa som kunde hända Naturskyddsföreningen på Osaby vore om huvudbyggnaden brann ner. Där hade jag som tur är fel.

Betesmarkerna var dåligt hävdade och fulla med fårstängsel i dåligt skick. Det fanns också ett stort röjningsbehov i hagmarkerna. Stigarna som hade gjorts med beredskapslag på 1970-talet var förfallna.

Och så alla de diskussioner som varit och hela massmediadebatten. Det var nog inte alla som trodde att det skulle gå bra.

Från reservatsförvaltningens sida såg vi det som viktigt att Osaby kom på rätt köl så fort som möjligt. Vi satsade en stor del av de små resurser vi hade för länet just på Osaby. På reservat som inte ägs av staten blir det alltid en ansvarsfördelning mellan markägare och reservatsförvaltare. Somligt ska ordnas och bekostas av markägaren, annat av reservatsförvaltningen. Vi tänjde på gränserna i början för att hjälpa till att få saker och ting i ordning – det fanns ju så mycket att göra. Vi visste att om inte Smålands Natur lyckades skulle vi som reservatsförvaltare få stora och långvariga bekymmer.

Jag trodde nog att det skulle bli bra så småningom, men jag kunde aldrig drömma om att det skulle bli så bra som det har blivit.

De nya arrendatorerna började med nötkreatur och fick betesmarkerna i bättre hävd. Efter några år tillträdde den nuvarande arrendatorn som nu satsar på jordbruket på Osaby på heltid. Jordbruksdriften har bara blivit bättre och bättre med åren. Smålands Natur har tillsammans med arrendatorn klarat av att investera i en ny ladugård. Det gör att Osaby fortsätter att vara

ett levande gårdscentrum och det är en stor skillnad mot om gården skulle ha blivit ett sidoarrende.

Byggnaderna har rustats upp undan för undan. Styrelsen de första åren hade stor förmåga att få hjälp av arbetslösa. Det var nödvändigt och bra då men inte någon lösning på lång sikt. Det som sedan har hänt är att byggnaderna har fått en användning som ger liv och verksamhet i bygden och som kan bära underhållet och det är en långsiktigt bra lösning.

Det har blivit unga familjer i bostadsbyggnaderna med barn som gör att skolan i Tävelsås kan vara kvar. Det är full verksamhet i huvudbyggnaden och i de andra byggnader som hör till den och det finns ett driftigt värdpar som sköter detta. Vandrarhemmet har kommit till och det gör att många kan få uppleva Osaby.

Det har skett en enorm kunskapsuppbyggnad framför allt genom biologiska inventeringar men också inom odlingshistoria och gårdshistoria. Detta har varit möjligt genom stora ideella insatser.

Betesmarkerna är i ordning och hävdas nu väl. Det är en fröjd att gå i Osabys ekhagar nu. Fårnäten är borta och det finns nya elstängsel.

Reservatsförvaltningen har gjort i ordning stigar och skyltar så som det ska göras på de flesta naturreservat. Därutöver har Smålands Natur tagit fram en hel del mycket fint informationsmaterial, såväl naturstigar och broschyrer som hemsida.

Örtagården har kommit till och den är till lust och fågning för många. Orangeriet har renoverats så fint att man fått pris för det. Och det har hänt mycket annat positivt som jag inte nämner nu.

Det som gläder mig allra mest är att Osaby har blivit en del av bygden och en tillgång för bygden. När Osaby sköttes från Stockholm sågs det nog som något främmande men så är det inte nu. De som ansvarar för förvaltningen finns på närmare håll och allt det som görs på gården görs till allra största delen av hantverkare och andra från bygden. Det har visserligen varit stora påfrestningar nu när så många markägare runt om Osaby fått stora delar av sin skog förstörd av granbarkborren, men de flesta kan nog ändå skilja på det ena och det andra och vet vem som beslutat om vad.

En av Skogsstyrelsens konsulenter hade för ett tag sedan varit ute hos en markägare intill Osaby. Han berättade sedan för mig att den markägaren sagt: "Smålands Natur har gjort mycket på Osaby och det som de har gjort det har blivit bra!"

Det kan ni ju glädja er åt ni som har arbetat med Osaby. Även om kanske inte någon har sagt det till er så har det ni gjort märkts och uppskattats.

Så vill jag sluta med att tacka alla er som har jobbat för Smålands Natur och för Osaby inklusive värdpar och arrendator. Tack för ett gott och trevligt samarbete och lycka till i fortsättningen.

Jan Karlsson.